

KOBİ KREDİ PİYASASINDA ASİMETRİK BİLGİ ve AHLAKİ TEHLİKE: LALELİ ÖRNEĞİ

Mehmet Maşuk FİDAN*

ÖZET

Piyasa başarısızlığının en önemli örneklerinden bir olan kredi tayinlaması, asimetrik bilginin olduğu piyasalarda ortaya çıkmaktadır. Asimetrik bilgi ters seçim ve ahlaki tehlike gibi iki sorunu ortaya çıkarmaktadır. Ters Seçim, kredinin geri ödememe olasılığı olan potansiyel borçlulara verilmesidir. Ahlaki tehlike ise, kredi alan tarafın, kredi verenin bilgisi dışında ve kredi verenin uygun bulmayacağı alanlarda kullanmasıdır ki bu durum kredinin geri dönmeme olasılığını artırmaktadır.

Kobi kredi piyasasında asimetrik bilginin varlığı, Laleli’de faaliyet gösteren kobiler örneğinde anket vasıtasıyla araştırılmıştır. Bu araştırmanın amacı, Türkiye’deki kredi piyasasında asimetrik bilgi olgusunun olup olmadığının belirlenmesine yöneliktir. Araştırma sonucunda Laleli’deki kobi kredi piyasasında asimetrik bilgi olgusunun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Kobi, Kredi Piyasası, Asimetrik Bilgi, Ahlaki Tehlike, Ters Seçim, Kredi Tayinlaması

Abstract:

Credit will be rationed in Markets with asymmetric information which seen as one of the most important examples of market failure.

* Dr., Banka Şube Müdürü, Mali Müşavir

Asymmetric information creates two problems: Adverse selection and moral hazard. Adverse Selection occurs when the potential borrowers who are the most likely to produce an undesirable outcome are the ones who most actively seek out a loan and are thus most likely to be selected. Moral hazard occurs when the lender is subjected to the hazard that the borrower has incentives to engage in activities that are immoral and undesirable from the lender's point of view, because these activities make it less likely that the loan will be paid back.

We study the asymmetric information in credit market for SMEs in a Laleli context by mean of questionnaire. The purpose of this study is to define whether there is asymmetric information in credit market in Turkey or not. The results of survey (questionnaire) show that there is asymmetric information in SMEs credit market in a Laleli context.

Key Words: SME, Credit Market, Asymmetric Information, Moral Hazards, Adverse Selection, Credit Rationing.

1. Giriş

Finansal piyasalardaki gelişmeler ve sorunlar ekonominin genelini de etkilemektedir. Bilgi asimetrisinin finansal piyasalarda var olduğu ve bunun makroekonomik etkileri bulunduğu, yapılan çalışmalar neticesinde ortaya konulmuştur. Bu bağlamda, bilgi asimetrisi, walrasian anlamdaki dengenin finansal piyasalarda ve özellikle kredi piyasalarında oluşmasına engel teşkil etmektedir.

1970'li yıllardan itibaren, özellikle, Akerlof (1970), Jaffee and Russell (1976) ve Stiglitz and Wisse (1981) tarafından yapılan çalışmalar neticesinde finansal piyasalarda ve özellikle kredi piyasalarında asimetrik bilginin var olduğu ve bu durumun piyasanın işleyişine, ters seçim, ahlaki tehlike ve kredi tayınlaması gibi sonuçlar ile etki ettiği belirlenmiştir. Türkiye'de konuyla ilgili yapılan çalışmalar; modelleme veya bankaların finansal tablolarından yararlanılarak yapılan çalışmalardır. Bu çalışmada ise, kobi kredi piyasasında, asimetrik bilgi ve özellikle ahlaki tehlikenin varlığı ve boyutları ampirik bulgulara dayanarak analiz edilmiştir.

2. Asimetrik Bilgi

18. yüzyıldan itibaren birçok iktisatçı eksik bilginin ekonomi ve finansal piyasalar üzerindeki etkilerinin farkına varmışlardır. Örneğin, Adam Smith, firmaların faiz oranlarını artırdıklarında, en iyi borçluların piyasadaki çekildiklerini gözlemlemiş/tespit etmiş ve eğer borç verenler, riskleri tam olarak bilselerdi, borçluya uygun bir risk primi yükleyerek problemi çözebileceklerini ifade etmiştir (Alp, 2010, 176). Bu gerçeğe rağmen, hâkim olan neo-klasik iktisat görüşü, muhtemelen piyasa etkinliği konusundaki inançları ile ters düştüğü için, Adam Smith gibi üstatlarının bilgi konusundaki endişelerini göz ardı etmişlerdir (Stiglitz, 2002, 475).

Finansal piyasalarda oluşan işlemlerin bir tarafı, doğru karar vermek için, genellikle işlem hakkında diğer taraftan daha az bilgiye sahip olma olasılığı bulunmaktadır. İşte, piyasada karşılaşılan bazı ekonomik birimlerin diğerlerine nazaran daha fazla (veya daha az) bilgiye sahip olması durumuna bilgi asimetrisi (asymmetric information) olarak adlandırılmaktadır (Şimşek ve Karakaş, 2007, 21 ve Mankiw, 2001, 599). Örneğin; bir kredi ilişkisinde, kredi talep eden taraf, kendi finansal durumu, ödeme isteği ve projenin getirisi konusunda, diğer tarafı oluşturan kredi kurumundan daha fazla bilgiye sahiptir.

Bilgi ekonomisi konusunda daha önce de parça parça bilgiye sahip olunmuş olmakla birlikte, sınırlı bilgiye dayalı piyasalarla ilgili ilk model çalışması Akerlof (1970)'un limon piyasası ile ilgili klasik analizidir. George Akerlof (1970), bilgi asimetrisini ve bundan kaynaklanan ters seçim problemini, ikinci el otomobil piyasasındaki durum ile açıklamıştır.

Akerlof (1970), konunun daha iyi anlaşılması için otomobil piyasasında dört adet farklı otomobilin bulunduğunu varsaymıştır: Yeni ve ikinci el arabalar ile iyi ve kötü (limon) arabalar. Yeni araba iyi veya kötü olabileceği gibi; ikinci el arabalar da iyi veya kötü (limon) olabilir. Bu piyasada yeni bir araba satın alan bireyler, arabanın iyi veya kötü olabileceği konusunda bilgi sahibi değildirler. Fakat, q olasılığı ile arabanın iyi, $1 - q$ olasılığı ile de arabanın kötü çıkabileceğini biliyorlar. Belirli bir arabaya bir süre sahip olan birey, o ara-

banın kalitesi hakkında yeni bir fikre sahip olacaktır. Örneğin; arabanın kötü olduğuna dair yeni bir olasılığa sahip olabilecektir. Bu tahmin, daha önceki tahminden doğruya daha fazla yakındır. Bu aşamada bilgi asimetrisi ortaya çıkmaktadır: Satıcı, araba hakkında alıcıdan daha fazla bilgiye sahiptir. Alıcı, iyi araba ile kötü araba arasındaki farkı ortaya çıkaramayacağından dolayı, iyi ve kötü arabaların aynı fiyattan satılması gerekir. Çok açıktır ki, kötü bir araba ile iyi bir araba aynı değere sahip değildir. Eğer aynı değere sahip olsalar idi, kötü arabasını satıp, iyi olma olasılığı, kötü olma olasılığına göre daha yüksek olan bir yeni araba alması onun avantajına olacaktır. Bundan dolayı, iyi araba sahibi kapana sıkışmış olacaktır. İyi araba sahibi, arabasının değerini alamamanın ötesinde, elindeki araba yeni bir arabanın beklenen değerini de alamaz. Bu analiz sonucunda, Akerlof (1970), bilgi asimetrisinin ters seçime neden olacağını, iyi araba sahiplerinin piyasadaki çekileceğini ve piyasanın kötü arabalara kalacağını ifade etmektedir.

Finansal piyasalarda meydana gelen bir işlemde, işleme taraf olanlardan biri yeterli bilgiye sahip iken, taraflardan birinin ise yeterli bilgiye sahip olmaması olarak tanımlanan bilgi asimetrisi, finansal sistemde ters seçim ve ahlaki tehlike gibi iki temel sorunun ortaya çıkmasına (Mishkin, 1992, 164) sebebiyet vermekte ve bu iki sorun kredi kurumlarının kredi tayinlemesine gitmelerine neden olmaktadır.

2.1 Ters Seçim (Adverse Selection)

Ters Seçim, asimetrik bilgiden kaynaklanan ve işlemin gerçekleşmesinden önce ortaya çıkan problemdir.

Ters seçimin nasıl ortaya çıktığını basit bir örnek vasıtasıyla açıklayabiliriz¹: Piyasaya iki ayrı kalitede (iyi ve kötü) arz edilen sakız olduğunu varsayalım. Sakızların piyasadaki payları p ve $1 - p$ şeklindedir. Her potansiyel alıcı bir sakız almayı düşünmekte, fakat bu sakızların kalitesi konusunda bir fikri bulunmamaktadır. Bütün alıcıların sakıza attıkları eder aynıdır: İyi kalitede olmayan sakıza

¹ www.cerge-ei.cz/pdf/news/Nobel_paper.pdf deki örnekten yararlanarak geliştirilmiştir.

atfedilen eder veya alıcıya maliyeti w^l , iyi kalitedeki sakıza atfedilen eder veya alıcıya maliyeti w^h ve dolayısıyla $w^h > w^l$ 'dir. Her bir satıcı, sattığı sakızın değerini bilir: iyi kalitede olmayan sakızın değeri v^l , iyi kalitede olan sakızın değeri v^h ve $v^h > v^l$ 'dir. Dolayısıyla, satıcı için kaliteli olmayan sakız $v^l < w^l$; kaliteli olan sakız için $v^h > w^h$ 'dir. Eğer, iyi ve iyi olmayan sakızlar için ayrı piyasalar olsaydı; iyi olmayan sakızlar için, hem alıcı hem de satıcı için v^l ve w^l arasındaki bir yerde kabul edilebilir olacaktı. Tabii bu durumda piyasa dengede olacaktı. Alıcılar kalite konusunda yeterli bilgiye sahip değil ve piyasa da iyi derecede regüle edilmemiş ise, karları peşinde koşan iyi olmayan sakız satıcıları, iyi olan sakız piyasasında mallarını arz edeceklerdir. Bu durumda, iyi olan ve iyi olmayan sakız piyasası tek bir piyasaya dönüşecek ve her iki sakız için tek bir fiyat oluşacaktır. Bu durumda, iyi sakız satıcıların mallarına attettikleri değer, alıcıların ortalama ederinden daha fazla olacaktır: $\mu = pw^l + (1-p)w^h$, olduğu ve μ 'nun ortama alıcı ederini gösterdiği bir durumda; $v^h > \mu$ olacaktır. Böyle bir piyasada alım-satımın olması halinde alıcıların verebilecekleri maksimum fiyat (eder) μ kadar olacaktır. İyi sakız satıcıları, bu fiyata razı olmayacaklar ve piyasadan çekilecekler. Sonuç olarak; piyasada ters seçim oluşur ve piyasa limon'lara kalır.

2.2 Ahlaki Tehlike

Genellikle finansal piyasalarında ortaya çıkan ahlaki tehlike; kredi alanın kredi verenin bilgisi dışında ve arzu edilemeyecek şekilde krediyi kullanarak veya kredi verenin bakış açısına göre ahlaki olmayan faaliyetlerde bulunarak, kredi verenin çıkarını zedeleme tehlikesi (Aras ve Müslümov, 2004) olarak tanımlanabilir. Ahlaki tehlikenin daha iyi anlaşılması için, kredi piyasasından basit bir örnek verilebilir: A işletmesinin, B bankasına sunmuş olduğu projenin finansmanında kullanılmak üzere kredi talebinde bulunduğunu, bankanın da projenin uygulanabilir olduğunu ve finanse edilmeye değer bulunduğunu varsayalım. A işletmesi, proje için almış olduğu krediyi bu projenin finansmanında kullanmak yerine, B bankasının bilgisi ve isteği dışın-

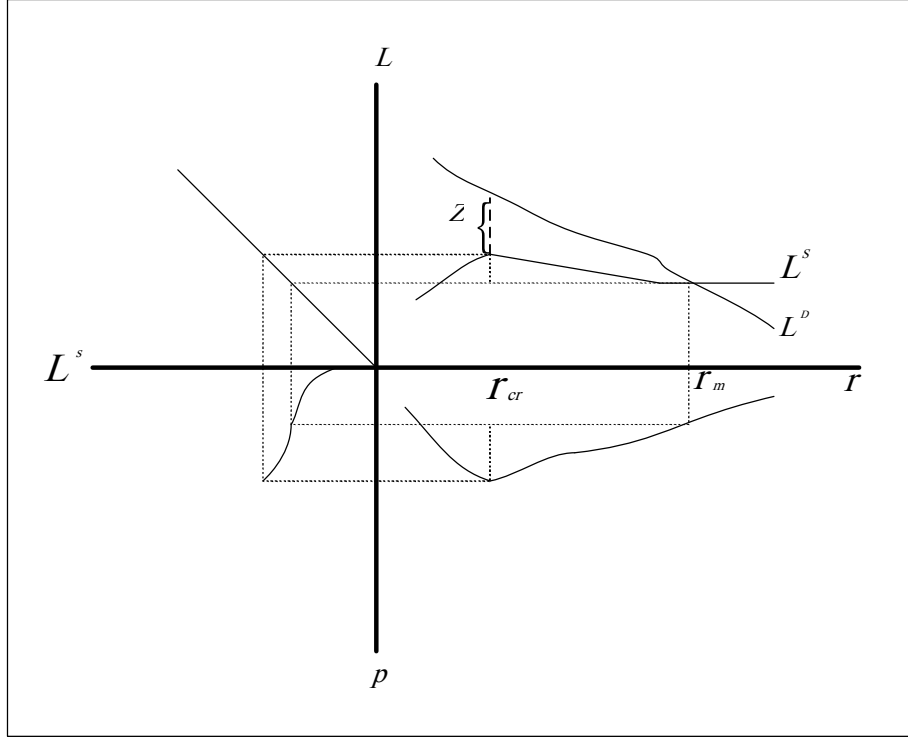
da, C bankasına olan kredi borcunu ödemesinde kullanması halinde ahlaki tehlike ortaya çıkmaktadır. Bu durumda A işletmesi muhtemelen proje için almış olduğu krediyi geri ödeyemeyecektir. Kredi verirken bankaların karşılaşılabilecekleri ahlaki tehlike durumu asimetrik bilgi sonucu ortaya çıkmakta, bankaların kredi verme iştahlarını düşürmekte (Mishkin, 1992,165) ve bankaların kredi tayinlemesine gitmelerinin nedenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.3 Kredi Tayinlemesi

Kredi kurumlarının ters seçim ve ahlaki tehlike sorunlarına karşı geliştirdikleri bir yöntem olan kredi tayinlemesi; kredi talebinde bulunanların daha fazla faiz oranı vermek istemelerine rağmen, kredi kurumlarının kredi tahsis ve kullanırılmasının ret etmesidir (Jaffee and Russell, 1976, 651). Kredi tayinlemesi iki şekilde ortaya çıkabilir (Mishkin 1992, 218-219): Birincisi, kredi talep edenin yüksek faiz önermesine rağmen kredi kurumunun hiç kredi tesis etmesini; ikincisi ise; kredi kurumu kredi talebinde bulunan işletmenin istediği tutarın altında kredi tesis etmesidir. Kredi tayinlemesinin ilk şekli ters seçime, ikinci şekli ahlaki tehlikeye karşı uygulanan bir yöntemdir.

Kredi kurumlarının kredi tayinlemesine gitmeleri, kredi piyasasında Walrasian anlamındaki dengenin dışında yeni bir denge oluşmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda, kredi tayinlemesinin kredi piyasasındaki denge durumu üzerindeki etkisini şekil 1 üzerinde göstermek mümkündür (Stiglitz and Weiss, 1981, 397).

Şekil 1: Piyasa Dengesinin Belirlenmesi

Kaynak: Stiglitz ve Weiss (1981:397)

Stiglitz ve Weiss (1981); kredi tayinlaması ve piyasa dengesini **Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.** üzerinde gösterildiği gibi dört kadranlı bir grafik ile açıklamaya çalışmışlardır. **Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.**'den de görülebileceği gibi, kredi talebi r 'ye (bankaların kredi faizleri), kredi arzı ise p 'ye (bankaların kredilerden elde ettikleri ortalama getiri beklenti oranı) bağlı olduğundan; klasik bir arz talep diyagramı kullanılamamaktadır. Grafiğin sağ üst köşesinde kredi talebi faiz oranının azalan bir fonksiyonu olarak tanımlanmıştır. Grafiğin sağ alt köşesinde ise r ve p arasında monoton olmayan bir ilişki grafiğe dökülmüştür. Grafiğin sol üst köşesinde; kredi arz ve talebinin dengede olduğu noktalar kümesi verilmiş, sol alt köşesinde ise kredi arzı ile p arasındaki ilişki grafiğe dökülmüştür.

Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı. üzerinde de görüldüğü gibi r_{cr} 'de kredi talebi kredi arzını Z miktarı kadar aşmaktadır. Herhangi bir banka, kredi faiz oranını r_{cr} 'nin üstüne çıkarıp daha fazla kredi vermeye çalıştığı takdirde, sağ alt köşede görüleceği üzere, kredilerden elde edeceği ortalama gelir düşmeye başlayacaktır. Aynı zamanda, grafiğin sağ üst köşesinde Walrasian denge anlamında, kredi talebi ile kredi arzını denkleştiren r_m faiz oranı bulunmaktadır. Ancak, herhangi bir banka r_m faiz oranından çok, r_{cr} faiz oranını uygulayarak daha fazla getiri elde edebilir. Bunun temel iki sebebi var (Stiglitz and Weiss, 1992:694) : Birinci nedeni; yüksek kredi faiz oranları, düşük riske sahip işletmelerin kredi talebini düşürmekte (the sorting effect), ikinci neden ise; yüksek faiz oranları kredi talep edenlerin daha yüksek riskli teknikleri kullanmalarına neden olması (the incentive effect)dır. Bankalar bu durumda, kredi tayinlemesine giderek kredilerden elde edilecek ortalama getirilerini maksimize etmeye çalışırlar. r_{cr} faiz oranının üstündeki bir faiz oranını kabul etmeyen banklar, Z miktarı kadar olan kredi talebini red ederek kredi tayinlemesine gitme yolunu tercih etmektedirler.

3. Literatür

Kredi piyasasındaki asimetric bilgi sorununu konu edinen çok sayıda araştırma yapılmıştır: Stiglitz and Weiss (1981 ve 1983); asimetric bilginin bulunduğu ortamda, kredi piyasalarındaki denge durumu ve makroekonomik etkilerini analiz etmişlerdir: Stiglitz and Weiss (1981); kredilerden kaynaklanan zararları minimize etmek için, faiz oranını yükselterek kredi talebini düşürmek yerine, kredi tayinlemesi yoluyla kredi vermeyi durdurmanın daha rasyonel olabileceğini analiz etmişlerdir. Ayrıca, teminatın artırılmasının da kredilerden beklenen getiriye azaltılabileceğini analiz etmişlerdir (Stiglitz and Weiss, 1981). Daha sonra yapılan ampirik çalışmalar; teminatın, bilgi asimetricinden kaynaklanan kredi tayinlemesini azaltıcı bir araç olduğu konusunda görüş birliğine ulaşamamıştır (Steijvers and Voordeckers, 2009): Bazı araştırmalar, teminatın ters seçimi durumunu yumuşattığını, bazı araştırmaları ise teminatın ahlaki tehlikeyi azalttığı sonucuna ulaşmışlardır. Bester (1985); Bankaların faiz oranı ve teminatlan-

dırmayı, firmaların risklilik derecelendirmelerinde, birlikte kullanmaları halinde, kredi tayinlemesinin ortaya çıkmayacağını teorik olarak açıklamıştır. Blumberg ve Letterie (2008) tarafından yapılan ampirik çalışmada; yeni iş kuran işletmelerin/girişimcilerin mal varlığının, başlangıç sermayesinin, iş planının ve konuyla ilgili tecrübenin olmaması hallerinde kredi kurumlarının kredi tayinlemesine gittikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Finansal piyasalar ve asimetrik bilgi konusunda Türkiye’de değişik alanlarda araştırmalar yapılmıştır: Aras ve Müslümov (2004); 1992-2001 yılları arasındaki Türk bankacılık sektöründeki, toplam takipteki krediler/toplam krediler oranı ve toplam krediler/toplam aktifler oranları kullanılarak yapılan analizde; Türkiye’de kredi tayinlemesi mekanizmasının geçerli olduğu ve ters seçim ile karşı karşıya kalan bankaların kayıplarını azaltmak için kredi tayinlemesine gittikleri sonucuna ulaşmışlardır. Erdoğan (2008), kredi piyasalarındaki asimetrik bilgi konusunda literatür taraması yanında, çözüm önerilerini tartışmıştır. Bu bağlamda, kredi bürolarının kurulması ve teminatların artırılması, asimetrik bilgiden kaynaklanan ters seçim, ahlaki tehlike ve kredi tayinlemesi problemini çözebileceği önerisinde bulunmuştur. Ancak, Türkiye’de Bankalar arasında gerçek kişilerin kredi bilgilerini paylaşan Kredi Kayıt Bürosu ve ticari firmaların kredi bilgilerini paylaşan ve TCMB bünyesinde kurulu olan Risk Santralizasyon Merkezinin olduğu konusu göz ardı edilmiştir. Okuyan (2009); Türk Bankacılık sektöründe kredi tayinlemesinin olup olmadığı konusunda, 1986-2008 arasındaki yıllara ilişkin sorunlu kredi oranı ile toplam krediler verilerini analiz ederek araştırma yapmıştır. Bu çalışmada; bankacılık sektöründe bilgi asimetrisinin var olduğu ve bankaların kredi tayinlemesi yaptıkları sonucuna varmıştır.

4. Kobi Kredi Piyasası ve Kobi Kredi Piyasasında Asimetrik Bilgi

4.1 Kobinin Tanımı

KOBİ, “ikiyüzelli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu yirmibeş milyon Yeni Türk Lirasını aşmayan ve bu Yönetmelikte mikro işletme, küçük işletme ve

orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılan ve kısaca "KOBİ" olarak adlandırılan ekonomik birimler (Kobi Yönetmeliği Md: 3)" şeklinde tanımlanmıştır.

Kobiler kendi içinde de aşağıdaki şekilde sınıflandırılabilir (Kobi Yönetmeliği Md:5):

1. Mikro işletme: On kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu bir milyon Türk Lirasını aşmayan çok küçük ölçekli işletmeler
2. Küçük işletme: Elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu beş milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler
3. Orta büyüklükteki işletme: İkiyüzelli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu yirmibeş milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler.

Bu tanım ile birlikte AB'nin kobilere ilişkin tanımı ile Türkiye'deki resmi kobi tanımı arasındaki farklılık ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. AB ile Türkiye'deki resmi kobi tanımı Tablo 1 üzerinde gösterilmiştir.

Tablo 1: AB ve Türkiye'deki Resmi Kobi Tanımları

İşletme Tür	AB/Türkiye	İşçi Sayısı	Ciro	Bilanço Büyüklüğü
Mikro İşletme	Türkiye	< 10	≤ 1.000.000 TL	≤ 1.000.000 TL
	AB	< 10	≤ 1.000.000 EUR	≤ 1.000.000 EUR
Küçük İşletme	Türkiye	< 50	≤ 5.000.000 TL	≤ 5.000.000 TL
	AB	< 50	≤ 10.000.000 EUR	≤ 10.000.000 EUR
Orta Büyük- lükteki İşletme	Türkiye	< 250	≤ 25.000.000 TL	≤ 25.000.000 TL
	AB	< 250	≤ 50.000.000 EUR	≤ 50.000.000 EUR

Kaynak: KOBİ Yönetmeliği Md: 5 ve The New SME Definition- User Guide and Model Declaration, European Commission (http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/sme_definition/sme_user_guide_en.pdf)

4.2 Kobi Kredi Piyasası ve Kobi kredi Piyasasında Asimetrik Bilgi

Kredi piyasası; kredi veren kurumlar ile kredi talebinde bulunanların karşılaştıkları piyasa olarak tanımlanabilir. Kredi talebinde bulunan tarafın, 3.1. Kobi'nin Tanımı Bölümünde tanımlanan bir işletme olması halinde, kobi kredi piyasasından söz edilebilir.

Kobi kredi piyasasında asimetrik bilgi, kredi sağlayanlar ile kredi talebinde bulunan kobiler arasındaki bilgi eksikliği olarak tanımlanabilir. *Asimetrik bilgi; kredi sağlayan kurumların, kredi verdikleri kobiler hakkında bilgi eksikliğinden kaynaklanabileceği gibi, kobilerin kredi kurumu ve kredi piyasası hakkında yeterli bilgiye sahip olunmaması şeklinde de ortaya çıkabilir.*

5. Araştırmanın Amacı, Metodolojisi ve Kapsamı

5.1 Araştırmanın Amacı

Kobi kredi piyasasında bilgi asimetrisi ve bilgi asimetrisinden kaynaklanan ahlaki tehlikenin varlığının İstanbul-Laleli semtinde faaliyet gösteren kobiler örneğinde incelenmesinden ibarettir.

5.2 Araştırmanın Metodolojisi ve Kapsamı

Araştırmada kullanılan veriler, bu çalışma için hazırlanıp, 131 adet kobiye uygulanan bir anket formundan ve yüz yüze yapılan görüşlerden elde edilmiştir. Kütleye dahil edilen işletmelerin belirlenmesinde, AB normları ve resmi tanım (Bkz. Bölüm 4.1) esas alınmıştır.

5.3 Araştırmada Elde Edilen Veriler

5.3.1 Araştırma Yapılan İşletmelerin Özellikleri

Araştırmaya konu olan kobilerin özellikleri aşağıda belirtilmiştir.

5.3.1.1 Sektörel Dağılım

Araştırmaya konu olan işletmelerin sektörel dağılımı Tablo 2 üzerinde gösterilmiştir. Bu sektörel dağılımın Laleli-İstanbul piyasasında faaliyet gösteren işletmelerin sektörel dağılımını yansıttığı düşünülmektedir.

Tablo 2: İşletmelerin Sektörel/Alt Sektörel Dağılımı

Sektör	İşletme Sayısı	Oranı	Kümülatif Oran
Deri	3	2,3	2,3
Gıda	1	0,8	3,1
Hizmet	2	1,5	4,6
İletişim	4	3,1	7,6
Kağıt	3	2,3	9,9
Kimya	2	1,5	11,5
Makine	2	2,5	13,0
Otomotiv	7	5,3	18,3
Sigorta	2	1,5	19,8
Ulaşım	2	1,5	21,4
Tekstil	84	64,1	85,5
Turizm	19	14,5	100,0
Toplam	131	100,0	

5.3.1.2 İşletmelerin Hukuki Türleri

Araştırmaya konu olan işletmelerin hukuki türlerine göre dağılımı Tablo 3 üzerinde gösterilmiştir.

Tablo 3: Araştırmaya Konu İşletmelerin Hukuki Türlerine Göre Dağılımı

İşletme Türü	Sayısı	Oranı	Kümülatif Oranı
Limited Şirket	112	85,5	85,5
Şahıs İşletmesi	14	10,7	96,2
Anonim Şirket	5	3,8	100,0
Toplam	131	100,0	

5.3.1.3 Ciro Bakımından İşletmelerin dağılımı

Araştırmaya konu olan işletmelerin 2009 yılı ciroları esas alınmıştır. 2009 yılı ciroları bakımından işletmelerin dağılımı Tablo 4 üzerinde gösterilmiştir. Sınıflandırma 4.1 Bölümündeki kobi tanımına uygun yapılmıştır.

Tablo 4: Cironun İşletme Türü Bakımından Dağılımı

İşletme Türü	Ciro Aralığı (TL)	İşletme Sayısı
Mikro İşletme	0 - 1.000.000	49
Küçük İşletme	1.000.000 - 5.000.000	45
Ortaboy İşletme	5.000.000 - 25.000.000	37

5.3.2 Araştırma Elde Edilen Veriler

Yapılan araştırmada elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

5.3.2.1 İstenilen Bilgi/Belgelerin Banka ile Paylaşılması

Araştırma yapılan işletmelere, kredi talepleri esnasında, istenilen bilgi ve belgelerin banka ile paylaşılıp paylaşılmadıkları sorulmuştur. Alınan cevaplar Tablo 5 üzerinde gösterilmiştir.

Tablo 5: Bankaca Talep Edilen Bilgi/belgelerin Banka ile Paylaşılma Durumu

Alınan Cevap	Sayısı	Oranı	Kümülatif Oran
Paylaşıyor	75	57,3	57,3
Paylaşılmıyor	14	10,7	67,0
Kısmen Paylaşıyor	42	32,1	100,0
Toplam	131	100,0	

5.3.2.2 Kredinin Amacının Banka ile Paylaşılması

Araştırmanın da amaçlarından birini teşkil eden kobi kredi piyasasında kredi talep edenlerin kredinin kullanım yerinin kredi kurumları(bankalar) ile paylaşılıp paylaşılmadığı konusunda ulaşılan sonuçlar Tablo 6 üzerinde gösterilmiştir.

Tablo 6: Kredi Talep Eden İşletmelerin Kredinin Amacını Banka ile Paylaşılma Durumu

Alınan Cevap	İşletme Sayısı	Oranı	Kümülatif Oran
Kredinin Amacı Banka İle Paylaşıyor	82	62,6	62,6
Kredinin Amacı Banka İle Paylaşılmıyor	33	25,2	87,8
Kredinin Amacı Banka ile Kısmen Paylaşıyor	16	12,2	100,0
Toplam	131	100,0	

5.3.2.3 Kredi Talebi/Kullanımı Esnasında Piyasadaki Cari Faiz Oranın Araştırılması

Araştırma yapılan işletmelere kredi kullanımı esnasında faiz oranı araştırması yapıp yapmadıkları konusunda soru sorulmuştur. Alınan cevaplar Tablo 7 üzerinde gösterilmiştir.

Tablo 7: İşletmelerin Kredi Kullanım/Talep Anında Faiz Araştırma Durumu

Faiz Araştırması Yapılıp Yapılmadığı	İşletme Sayısı	Oranı	Kümülatif Oran
Faiz Araştırması Yapılıyor	110	84,0	84,0
Faiz Araştırması Yapılmıyor	21	16,0	100,0
Toplam	131	100,0	

5.3.2.4 Kredinin Hangi Bankadan Kullanılacağına Etki Eden Faktörler

Araştırma yapılırken, Laleli piyasasında faaliyet gösteren kobilerin, kredi kullanacakları bankayı belirlerken önem verdikleri faktörler de araştırılmıştır. Alınan cevaplar Tablo 8 üzerinde gösterilmiştir.

Tablo 8: Kredinin Hangi Bankadan Kullanılacağına Etki Eden Faktörler

Kredinin Hangi Bankadan Kullanılacağına Etki Eden Faktörler	İşletme Sayısı	Oranı
Halen Çalışılan Banka Olması	115	87,8
Faiz Oranı Düşük Olan Banka Olması	110	84,0
Çabuk Kredi Tesis Eden Banka Olması	97	74,0
Evrak ve Belge İstemeyen	86	65,6
Bankacının Kişisel Özellikleri	118	90,1

Tablo 8'den de görülebileceği gibi, Laleli piyasasında faaliyette bulunan kobi işletmelerinin kredi kullanacakları bankayı seçerken en fazla bankacının kişisel özelliklerine önem verdiklerini ifade etmişlerdir.

5.3.2.5 İşletmede Bağımsız Finans Bölümünün Varlığı ve Yönetimi

Araştırmaya konu olan işletmelerin finans bölümünün varlığı araştırılmış ve elde edilen bilgiler Tablo 9 üzerinde gösterilmiştir.

Tablo 9: İşletmelerde Finans Bölümünün Varlığı

Alınan Cevap	İşletme Sayısı	Oranı	Kümülatif Oran
Var	79	60,3	60,3
Yok	52	39,7	100,0
Toplam	131	100,0	

Ayrıca finans fonksiyonunun kimin tarafından icra edildiği konusu araştırılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 10 üzerinde gösterilmiştir.

Tablo 10: Finans Fonksiyonunun Yönetimi

Finans Kimin Yönetiminde	İşletme Sayısı	Oranı	Kümülatif Oran
Firma Sahibi	69	52,7	52,7
Finans Elemanı	23	17,6	70,2
Finans Müdürü	14	10,7	80,9
Firma Sahibi ve Finans Müdürü	25	19,1	100,0
Toplam	131	100,0	

5.3.2.6 Kredinin Hangi Bankadan Kullanılacağına İlişkin Karar Mekanizması

Finans fonksiyonunun kimin tarafından yönetildiğinin yanında, kredinin hangi bankadan veya kredi kurumundan alınacağı / kullanılacağı da araştırma kapsamında değerlendirilmiş olup, elde edilen sonuçlar Tablo 11 üzerinde gösterilmiştir.

Tablo 11: Kredinin Hangi Bankadan Kullanılacağına Karar Verme

Alınan Cevap	İşletme Sayısı	Oranı	Kümülatif Oran
Firma Sahibi	117	89,3	89,3
Firma Sahibi + Finansman Müdürü	14	10,7	100,0
Toplam	131	100,0	

5.4 Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, Laleli özelinde kobi piyasasında asimetrik bilgi ve ahlaki tehlikenin varlığı ve sonuçları konusu araştırılmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlar ve öneriler aşağıda belirtilmiştir:

1. Laleli piyasasında faaliyet gösteren kobilerin % 10,7'si, talep edilen bilgi ve belgeleri ilgili kredi kurumları veya bankalar ile paylaşmadıkları, % 32,1'i ise kısmen paylaştıkları belirlenmiştir. Ayrıca, araştırmaya konu olan işletmelerin sadece % 62,6'sı kredinin amacını veya kullanım yerini bankalar ile paylaştıklarını ifade etmişlerdir. Ulaşılan bu sonuçlar, Laleli piyasası özelliğinde, **kobi kredi piyasasında ahlaki tehlikenin bulunduğunu göstermektedir**. Laleli piyasasında ortaya çıkan bu sonuç, bankaların kredi tayinlemesine gitmelerine ve dolayısıyla piyasada mevcut olan kredi talebinin tamamının karşılanmamasına neden olacağı açıktır. İstenilen bilgi, belge ve kredinin amacını banka ile kısmen veya tamamen paylaşmayan işletmelerin bu tutum ve davranışlarının nedenlerinin ayrıca bir araştırma konusu yapılması önerilmektedir.

2. Laleli Piyasasında faaliyet gösteren kobilerin % 16'sının, kredi talep ve kullanım sürecinde piyasadaki cari faiz oranını araştırmadıkları belirlenmiştir. Ulaşılan bu sonuç, **kobi kredi piyasasında asimetric bilgi olgusunun bulunduğunu** ve bu durumun kobilerin piyasada cari olan faiz oranından daha yüksek bir faiz oranına katlanma ihtimallerinin yüksek olduğunu göstermektedir. İşletmelerin yüksek bir faiz oranına katlanmamaları için, kredi talep ve kullanım sürecinde bankalarca aynı segmentteki işletmelere uygulanan faiz oranlarını araştırmaları gerekir.

3. Laleli piyasasında faaliyet gösteren işletmelerin % 90,1'i, bankacıların kişisel özelliklerinin banka tercihlerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu durum, kredi piyasasında, işletmeler açısından, ilişkiye dayalı kredi (relationship lending) talebinin bulunduğunu göstermektedir. İlişkiye dayalı kredilendirme sürecinin bankalar açısından da olup olmadığının ayrıca araştırılması gerekir.

4. Araştırmaya konu işletmelerin % 39,7'sinde bağımsız bir finans bölümünün olmadığı, ayrıca finans fonksiyonun işletmelerin % 50,2'sinde tamamen işletme sahibi tarafından yerine getirildiği belirlenmiştir. Kredinin hangi bankadan kullanılacağına % 89,3 oranında firma sahibi karar verirken, % 10,7 oranında ise firma sahibi ve finansman müdürü ile birlikte karar verilmektedir. Bu sonuçlar, finansman sürecinin tamamen firma sahiplerinin kontrolünde olduğu ve her türlü kararın kendileri tarafından verildiğini göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Alp, Salih. 2010. Avusturya Okulu Bilgi Teorileri ve E-Ticaret Çerçevesinde Akerlof'un Limon Piyasa Modelinin Değerlendirilmesi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Nisan 2010, 175-190
- Aras, Güler ve Alövsat Müslümov (2004). Kredi Piyasalarında Asimetrik Bilgi ve Bankacılık Sistemi Üzerindeki Etkileri, <http://www3.dogus.edu.tr/amuslumov/research/Article/Muslumov%20-%20Asimmetry%20-%20IF%20-%202004.pdf> (30.08.2010)
- Bester, Helmut.1985. Screening vs. Rationing in Credit Markets with Imperfect Information. The American Economic Review, Vol. 75, No.4 (September): 850-855.
- Blumberg, F. Boris, and Wilko A. Letterie (2008). Business Starters and Credit Rationing. Small Business Economics. 30: 187-200
- Mankiw, N.Gregory. 2001. Principles of Economics. Second Edition. USA: Harcourt
- Jaffee, Dwight and Thomas Russell. 1976. Imperfect Information, Uncertainty, and Credit Rationing. Quarterly Journal of Economics. Vol. 90, Issue. 4: 651-666
- Mishkin, Frederic S.1992. The Economics of Money, Banking and Financial Markets, Third Edition, New York, USA: HarperCollins
- Okuyan, H.Aydın. 2009. Asimetrik Bilginin Türk Bankacılık Sektörü ve Kredi Piyasaları Üzerinde Etkisi. Econ Anadolu 2009: Anadolu Uluslar arası İktisat Kongresine sunulan tebliğ. http://econ.anadolu.edu.tr/fullpapers/Okuyan_econanadolu2009.pdf (05.09.2010)
- Şimşek, Salih ve Adem Karakaş. 2007. Asimetrik Bilgi-İktidar ve Kurumsal Düzenleme Üzerine. TUIS İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Cilt: 20, Sayı: 4-5: 21-27
- Stiglitz, J.E, and A.Weiss.1981. Credit Rationing in Markets with Imperfect Information. The American Economic Review, Vol.71, No. 3: 393-410
- Stiglitz, J.E and A.Weiss.1992. Asymmetric Information in Credit Markets and its Implications for Macroeconomics. Oxford Economic Papers. New Series. Vol: 44. No: 4: 694-724
- Stiglitz, J. E. 2002. Information and the Change in the Paradigm in Economics. American Economic Review, 92: 460-501.
- The New SME Definition- User Guide and Model Declaration, European Commission http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/sme_definition/sme_user_guide_en.pdf(30.08.2010)
1. Steijvers, Tensie, and Wim Voordeckers. 2009. Collateral and Credit Rationing: A Review of Recent Studies as a Guide for Future Research. <http://doelib.uhasselt.be/dspace/bitstream/1942/7864/3/collateral%20%26%20credit.pdf> (05.09.2010)